

Преглед на стопанската

политика

Седмичник

© ИПИ <http://www.ime-bg.org/>

В броя ще намерите:

- Стопанските виждания на Гергьовден и Евролевите "Мръсни пари": разходи по администриране стр.1
- Проект за външнотърговска стратегия на България 2001-2005 Стр.2
- "Нови" практики и "стари" изисквания стр.3
- Управление на риска: промяна в регламента Представяне Стр.4

"Мръсни пари": разходи по администриране

В началото на годината с измененията и допълненията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ДВ, бр.1 от 2001г.) в обсега на лицата, които задължително трябва да прилагат мерки срещу изпирането на пари, допълнително бяха включени пенсионните фондове, търговците на автомобили, оръжие, алкохол и цигари, търговците на едро, лицата, извършващи сделки с благородни метали и скъпоценни камъни, спортни организации и Централния депозитар. Мерките се изразяват в идентифициране на лица, събиране, съхраняване и разкриване на информация за сделки и операции.

На 21 май изтича срока, в който горепосочените лица трябваше да приемат и предоставят на Бюрото за финансово разузнаване вътрешни правила за контрол и предотвратяване изпирането на пари. Към тези правила трябва да се приложат удостоверение за актуално състояние на фирмата, съдебна регистрация, БУЛСТАТ и данъчна регистрация, както и лични данни за служителите, който ще следи изпълнението на сделките.

Коментар: 1/ Безспорно приемането на строги мерки срещу изпирането на пари е важен елемент за постигането на икономическа стабилност. Това е така, защото в противен случай съществува риск от "създаване" на паричното предлагане като резултат от изпиране на пари и нелегално преразпределяне на активи и собственост. Както е известно, скоростта на обръщението на тези пари е много по-висока от тази на паричното предлагане като цяло, което може да генерира инфлация, излизаща извън контрола на паричните власти. Така на практика

Стопанските виждания на Гергьовден и Евролевите

От 17 май започна официално предизборната кампания, която иначе е в ход от март-април миналата година.

Както стана дума в предишния преглед, от края на март няма съществени промени в стопанските послания по повод изборите. ОДС (www.sds.bg) е налял допълнително популизъм и са добавени няколко изречения за ролята на предприемачеството от документите на демократическата партия. Коалиция за България (www.bsp.bg) не е добавила новости към Договора на БСП с избирателя от януари т.г. и изглежда съзнателно избягва конкретизации. Евролевицата (www.euroleft-bg.org) е конкретизирала отношенията си към миналото и предлага подробности за иначе популистките си намерения. Гергьовден (www.GergiovDen.com) е добавил няколко есета за ролята на самочувствието в стопанските дела и прогреса. Посланията на ОДС и на Евролевицата се сближиха. Има видимо желание за покриване на теми, които за първи път се появиха в документите на СДС (например, въпроса за рехабилитацията и равните възможности на физически предизвиканите членове на обществото). В същото време предизборните послания повече се различават по оценката на миналото, отколкото по начертанията на бъдещето. При това оценката на периода след април 1997 е най-реалистична и кратка в посланието на ОДС. За другите партии е естествено и важно да се отграничат от изтичащия мандат. Оценката на миналото е началната точка на бъдещите действия, ако кандидатите бъдат избрани и получат мандат (самостоятелно или в коалиция) да управляват страната.

В този брой коментираме някои съществени виждания на движение Гергьовден и партията на Евролевите. За следващия брой оставаме ОДС, Коалиция за България и движение Симеон Втори.

Евролевицата твърди, че е алтернатива на "десния монетаризъм" през 1997-2001 г., който ни направи най-бедната страна в Европа". България очевидно не е най-бедната страна в Европа. По-съществени обаче са другите грешки в тази самооценка. "Десен монетаризъм" в страната просто не е имало. В стопанската област политиката на правителството на Иван Костов бе по-скоро лява, но при изпълнение на важните за външно кредитиране условия – затварянето на губещите държавни предприятия, постепенното премахване на извънбюджетните сметки и поддържането на фискална дисциплина (и нисък бюджетен дефицит). От 1997 насам България няма и монетарна политика. Филипиките на евролевите срещу "монетаризма" вероятно са форма на недоволство от системата на валутния съвет, което прозира и от обещанието за "нов тип споразумение с МВФ". Промененото от март насам становище е, "валутният борд трябва да се съхрани, като същевременно се осигури поетапен преход към включването на България в Еврозоната и приемането на обща валута с останалите европейски страни." Като част от "уеднаквяване (в периода 2001-2005 г.) на икономическите регулатори с тези на развитите европейски страни" предвиждат правителствена програма за реструктуриране (и възстановяване) на 17 предприятия. Сред тях са АЕЦ Белене, "Балкан", военнопромишленият комплекс и

Продължение на стр.3

Проект за външнотърговска стратегия на България 2001-2005

Министерството на икономиката представи на вниманието на обществеността проект за "Външнотърговска стратегия на Република България 2001-2005 г.". Според авторите ѝ, тя отразява целите и задачите на правителството в областта на външната търговия, основните проблеми при осъществяване на външнотърговска дейност, мерките за изпълнение на целите и задачите и за преодоляване на проблемите и институционалната рамка на насърчаването на износа.

Коментар: 1/ Посочените цели по-скоро биха подхождали на стратегия за индустриална политика, отколкото за външнотърговска. Те отразяват желанието на държавата да моделира поведението на стопанските агенти по начин, който се харесва на министерството. Ако правителствената политика се основава на разбирането, че държавата осигурява условия, а частните предприемачи вземат икономическите решения, тогава целите на подобна стратегия трябваше да се ограничат единствено до премахване на пречките пред размяната. В действителност обаче, правителството декларира цел като "оптимизиране структурата на вноса", чието осъществяване изисква пряка намеса на държавата на пазара. Цялата точка "повишаване на конкурентността на българските стоки" е извън контекста на външната търговия; не се разбира дали конкурентността е следствие от външнотърговския режим, или предпоставка за него. Като цяло, духът на стратегията съвпада с меркантилистичното разбиране, че в една страна богатството се увеличава само ако износа на стоки и услуги надвишава вноса.

2/ Намаляването на отрицателното външнотърговско салдо се определя като приоритетна задача, чието изпълнение е непосредствено свързано със създаване на условия за икономически подем. В действителност, поради ниското ниво на брунтните спестявания в страната, отрицателният търговски баланс има финансираща роля по отношение на растежа на БВП. Със сигурност може да се каже, че засиленият внос е характерно явление за всички държави в преход и на тази основа усилията на

държавата следва да бъдат насочени не към стерилизиране на салдото по търговската сметка, а към известна балансираност между вноса и износа. Външнотърговският баланс ще продължи да бъде отрицателен през следващите години, като е възможно дебалансираността да се увеличи, което при темпове на растеж над 5% е нормално. 3/ Изброените проблеми се отнасят единствено до износа. Смесват се пречките, които са резултат от държавна политика и тези, с които всеки предприемач неминуемо се сблъсква. Твърди се, че "държавната подкрепа за износа също не съответства в достатъчна степен на фирмените нужди", при основната икономическа аксиома, че нуждите са безкрайни, а ресурсите – ограничени. 4/ Посочените мерки потвърждават извода, че това е стратегия за държавно стимулиране на износа, а не за подобряване на условията за външна търговия. Как иначе могат да се коментират мерки като: "подкрепа на дееспособни фирми с визия за външнотърговска експанзия" или "поемане на част от разходите при участие в международни прояви"?

5/ Разглеждат се различни мерки за подпомагане на фирмите, в частност експортно-ориентираните, като се предоставят възможности за достъп до финансови ресурси при по-благоприятни условия или посредством разширени програми за експортно застраховане и т.н. Подобни инициативи са полезни, но предвид възможностите на държавата е твърде вероятно да останат с ограничено приложение. На тази основа намерението да се "субсидира лихвен процент на кредити за успешно работещи фирми" въвежда елемент на целесъобразност, което е предпоставка за създаване на условия за корупция при субективния избор на "успешна" фирма. Ефективно решение за насърчаване на износа би било намаляването на срока на възстановяване на ДДС от 45 дни на 15-20 (за експортно-ориентираните фирми). Това би освободило значителни средства, много повече от различни програми за преференциално финансиране. 6/ По институционалната рамка. Още при формулирането на целите става ясно, че се говори за "институционалната рамка на насърчаването на износа". В текста всъщност се изброяват държавни институции и неправителствени организации, които биха могли да имат нещо общо с темата.

по-стриктният контрол и мерки срещу прането на пари означава по-стриктен контрол върху скоростта на обръщение на паричното предлагане, а оттам и върху инфлацията. 2/ Значителното разширяване на кръга на лицата, прилагащи мерки срещу изпирането на пари, обаче, налага допълнителни транзакционни разходи на доста широка група частни компании. Нормално е с цел проследяване на съмнителни капиталови потоци да се въведат изисквания за отчитане на финансовите посредници. Налагането на подобни изисквания не само на финансовите институции, но и на стопански субекти извън финансовата сфера (търговци на цигари и алкохол, например)

утежнява и без това многобройните задължения за отчитане от страна на индивидите и фирмите в България. 3/ Според данни от НСИ, над 98% от активните стопански субекти в България са малки и средни фирми, т.е. с персонал до 100 човека. За такива фирми изискването за приемане на вътрешни правила за борба с прането на пари звучи абсурдно. При относително проста структура на управление и ясен източник на власт (собственик) създаването на допълнителни формални правила са излишни; предвидената отговорност за нарушителите е достатъчно условие собствениците (управителите) да спазват изискванията на закона.

“Нови” практики и “стари” изисквания

Събитие: По заповед на министъра на финансите Радев от 05 април и по информация на Главна данъчна администрация от 16 май (<http://www.taxadmin.government.bg/arhiv/ai1605.htm>) стартира пилотен проект, който дава възможност на данъчните субекти да предават дневниците и декларациите по ЗДДС по Интернет, защитени и подписани с електронен подпис. Тези усилия на данъчната администрация са насочени към намаляване на разходите на бизнеса за прилагане на норми и практики. До момента процедурата изискваше нужните по ЗДДС документи да се предават и на електронен носител при представянето им в хартиен вариант. След като Народното събрание прие Закон за електронния документ и електронния подпис, документите, които са подписани с мокър подпис могат да бъдат заместени с такива, чиято стойност може да се удостовери с електронен подпис. При подаване на дневниците и декларациите по електронен път се поставя като изискване документите да бъдат представени и на хартиен носител в едноседмичен срок. Условие при използване на е-ДДС системата е и цифровият подпис да бъде одобрен от данъчната

администрация. Според оценки на Главна данъчна дирекция, за да се използва електронната система, са нужни 2-3 седмици (за да се получи цифров подпис, да се регистрира в ГДД и да се потвърди от е-ДДС системата). **Коментар:** След като се налага дневниците и декларациите освен по електронен път да бъдат подавани в хартиен вариант до седмица след тяхното изпращане, разходите на бизнеса за работа с данъчната администрация няма да бъдат намалени значително. Вероятно поради неразвитите практики се налага изискването за потвърждение с хартиен вариант на документите. В какви срокове обаче следва да се изпробва процедурата не се уточнява. На практика се създават условия за прилагане на успоредни практики с двойни разходи за бизнеса и държавната администрация. След като се регистрират електронните подписи, които могат да се използват в е-ДДС системата, това трябва да е достатъчен източник на доверие на този етап от процедурата. За да се развият услуги от т.нар. *e-government* не следва единствено да се възприемат нови удобни практики, а да се премахват старите, неефективни методи, за да се намалят реално разходите при работа с данъчната администрация.

Продължение от стр.1

един- два леярни завода. Прегледът на списъка с молив в ръка позволява да се предположи, че на година за тази благородна индустриална политика ще трябва да се изразходват по около 3,5-5% от БВП. Това означава или че системата на валутният съвет трябва да бъде премахната, или че почти всички останали проекти в инфраструктурата трябва да бъдат спрени.

Гергьовден не поставя под съмнение “основни постижения” като “валутния борд, управлението на държавния дълг и либерализацията на външната търговия”. В същото време Гергьовден бърка, като смята, че отрицателното салдо по текущата сметка се финансира предимно чрез приходи от приватизацията (и заеми от политически банки като МВФ). Фактически финансирането на дефицита е 60-65% от друг източник – инвестициите на зелено и това се случва вече повече от две години. Оттук и не особено смисленото решение на проблема: “данъчна политика, облагаща разходите, а не приходите”. Както и да се гледа “приходите”, т.е. печалбата на фирмите е ресурсът, който може да се да се инвестира или потребява (за

дивиденди, възнаграждения и пр.) и той се появява счетоводно като “разход”. Котролът върху разходите си е котрол върху печалбата или иначе казано – върху мотива на растеж. Гергьовден твърди, че това ще бъде част от по-“благоприятна бизнес среда” и ще създаде повече “технологични инвестиции, капитализация, спестявания, капиталов пазар, конкурентоспособност”. Това означава, че разходите ще трябва да се разделят на “добри” и “лоши” и да се облагат по различни скали. В крайна сметка това предполага повече произвол на данъчните власти в контрола над инвестициите и утежнена административна среда за водене на бизнес. Гергьовден се заканва и на “пропуснатите данъци” от 32 - 40% сива икономика и на “570-те хиляди човека без трудови договори или на фиктивни заплати”. Всъщност обаче тези феномени са част от гъвкавостта на икономиката. Премахването им, ако е възможно, ще означава по-високи разходи за започване на бизнес и труд. Съответно повече хора или ще се окажат без работа или ще търсят начин да се закачат за някоя социална програмка на правителството.

Управление на риска: промяна в регламента

БНБ подготвя проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 за оценка на рисковите експозиции на банките и за формиране на провизии за покриване на риска от загуби, която през седмицата беше обсъдена от Асоциацията на търговските банки. Основните промени са следните:

- 1/ Дадена рискова експозиция се класифицира в по-висока група, ако банката не разполага с “достатъчно” информация за финансовото състояние и паричните потоци на длъжника;
- 2/ Частично се променят дефинициите за различните видове експозиции. За експозиции под наблюдение ще се смятат и такива, за които “има данни за незначителни потенциални слабости във финансовото състояние на длъжника”; нередовни са и тези експозиции, при които финансовото състояние на длъжника се характеризира “с ясно изразена възможност банката да понесе известна загуба”. Съмнителните експозиции са дефинирани като такива, при които има “съществени слабости или значително влошаване на финансовото състояние на длъжника и при отсъствието на определени фактори за подобряване, възможностите за пълно изплащане на задълженията са крайно съмнителни и несигурни, и може да доведе до загуба”;
- 3/ Налага се 6-месечен изчаквателен период за преквалифициране на реструктурирана експозиция в по-ниско рискова квалификационна група;
- 4/ Разширява се обсега на условията, при които дадена експозиция се смята за загуба. Наред с това като загуба се определят и тези несъбираеми експозиции, които имат евентуална бъдеща възстановителна стойност.

Коментар:

1/ Класификацията на риска е всеобща практика в банковата индустрия, тъй като контролът върху кредитния риск е един от основните елементи от “благоразумното” управление на банките. Подобряването на изискванията за класификация на кредитите е положителна тенденция, предвид на това, че ако тези изисквания не са адекватни, то

местните финансови институции могат да се окажат в неконкурентна позиция спрямо клоновете на чуждестранните банки, които имат строга вътрешна класификация, независима от местната банкова практика. Още повече, че управлението на риска все още е слабо място на българската банкова система, а някои от банките все още нямат системи за текущо наблюдение и анализ на финансовото състояние, пазарно поведение и статуса на заемополучателите. А колкото по-малко е информацията на банката за нейните длъжници, толкова по-ограничен е контролът ѝ върху кредитните рискове.

2/ Промените в наредбата обаче създават впечатлението, че се налага висока степен на усмотрение по отношение на класификацията на кредитите. Не ясно например какво означава “достатъчно информация”, “незначителни потенциални слабости”, “ясно изразена възможност”, “съществени слабости”. А тези неясноти могат да доведат до субективна интерпретация както от страна на банките, така и от надзорните органи.

3/ 6-месечният изчаквателен период, за който стана дума по-горе, изглежда доста дълъг предвид на реалните възможности за бързо подобрене на финансовото състояние на даден длъжник, което обезсмисля блокирането на ресурси за по-дълъг срок.

4/ Странна е употребата в наредбата на понятия като “справедлива цена” на недвижими имоти или “справедлива стойност” на облигации (в случая облигации по ЗУНК). В български (и европейски) контекст това понятие има отгънка по-скоро на “социална цена”. Наистина, в световната практика (и по-специално в американската) съществува понятието “fair price” (което не се превежда като “социална цена”) и то се използва като такава, равна или незначително различаваща се от пазарната, с оглед превенцията на измами при търговията с ценни книжа. Очевидно е, че случаят е различен и използваната терминология има нужда от предефиниране.

Представяне

На интернет площадката на Световната банка www1.worldbank.org/publicsector/ може да намерите интересна информация за различни проекти, свързани с развитието на т.нар. e-government, както и реформите в публичната администрация. На страницата може да откриете интересни методи за оценка на публичните услуги, а също така и да се свържете с повече от 200 интернет сайта на правителства и държавни агенции. Препоръчвам ви да прегледате проектите, които се развиват в отделни държави, за подобряване на работата на държавната администрация и намаляване на разходите на бизнеса за прилагане на норми и процедури.

ИПИ: Богданов, Ганчева, Йонкова, Мандова, Станчев

Този седмичник се издава с 6-месечната финансова подкрепа на MSI/USAID

За коментари и предложения: mandova@ime.bg